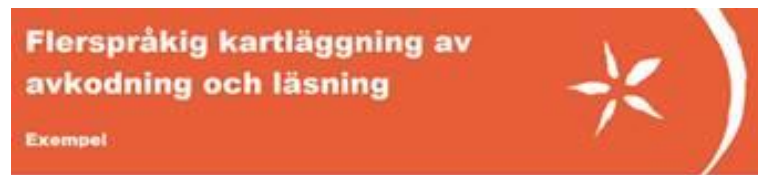

Flerspråkig kartläggning av avkodning och läsning

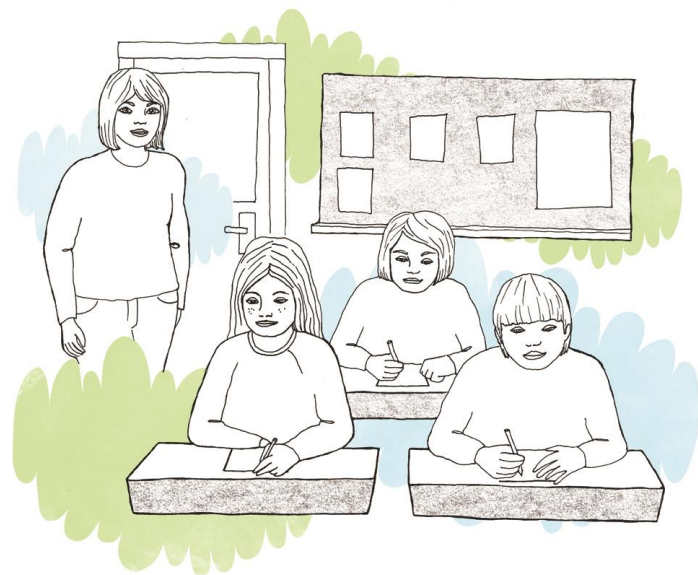
Verktyg för samverkan och upptäckt
Malmö 141114

Läs- och skrivundervisning i olika kontexter

- Svenska med klassen
- Svenska som andraspråk
- Modersmålsundervisning
- Specialundervisning

Vad är vad?

Frågor som uppstår när flerspråkiga elever får uttalade problem med läs- och skrivutvecklingen kan handla om dyslexi eller om att eleven inte behärskar andraspråket tillräckligt utifrån skolans krav.

Språk- och kunskapsutveckling

Elever med annat modersmål än svenska

- Saknar kunskap om elevernas bakgrund och nivå.
- Svagt flerspråkigt och interkulturellt perspektiv.
- Oklart om ämnet svenska som andraspråk.
- Modersmålsundervisningen lever sitt eget liv.

(Skolinspektionens Rapport 2010:16)

Andraspråkstillägnande och framgång i skolan

Ankomstålder	Tidsåtgång – skolans läsämnena
5 – 7 år	3 – 8 år
8 – 11 år	2 - 5 år, kan oftast läsa och skriva på modersmålet
12 - 15 år	6 - 8 år, höga krav i skolan

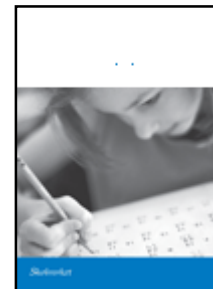
(Collier, 1987)

PISA 2012

”Skillnaderna mellan infödda elever och elever med utländsk bakgrund, födda i Sverige, som gått hela sin skoltid i Sverige indikerar att den svenska skolan inte lyckats ge alla elever en fullgod utbildning”

(Skolverket, 2013, s.147)

UNESCO 1953

”It is axiomatic that the best medium for teaching a child is his mother tongue”

(UNESCO, 1953, s. 11)

Skolan ska tidigt uppmärksamma

- Uppmärksamma.
- Utredda.
- Utarbeta.
- Genomföra.
- Följa upp.
- Utvärdera.

”Om skolan utreder behovet av särskilt stöd för elever med ett annat modersmål, är det viktigt att samarbeta med en person som kan ge språkligt stöd, för att få en så god bild som möjligt av elevens skolsituation och eventuella behov av stöd” s. 29.

(Allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram, Skolverket 2014)

Elev med somaliska som förstaspråk

Transfer av lässtrategier vid mötet med ett nytt språk

Eleven skriver:

yuul

nyi

kåve

pöve

sev

Norska (diktamen)

jul

ny

kåpe

pröve

strev

Lång vokal skrivs dubbel på somaliska.

J-ljud skrivs med y på somaliska.

Somaliska skiljer inte på y och i.

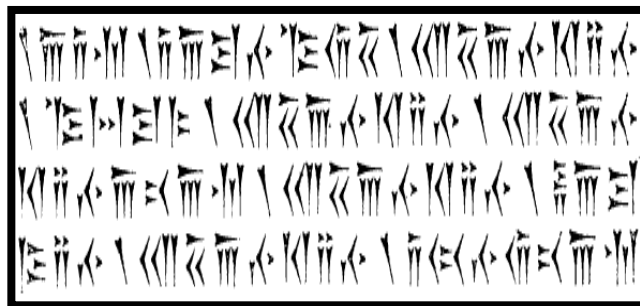
Somaliska har inte p eller v som ett eget fonem, bara b.

(Bøyesen, 2006)

Dyslexi på flera språk

- Dyslexi är lika vanligt förekommande hos flerspråkiga som hos enspråkiga.
- Parallella svårigheter med fonologisk bearbetning och avkodning ska kunna observeras på båda språken.
- Dyslexi kan ta sig uttryck på olika sätt beroende på skriftsystem och ortografi i givna språk.

(Geva; 2006; Hedman; 2009; Hyltenstam; 2010)

Upptäckt av flerspråkiga elever med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi

- Är svårbedömt.
- Tillförlitliga metoder saknas för rimlig bedömning på elevens alla språk.
- Både överidentifiering och underidentifiering förekommer.
- Samverkan mellan olika yrkeskategorier - förstaspråk, andraspråk och dyslexi.
- En dyslexiutredning genomförs av dem som har flerspråkig specialkompetens för detta.
- Vikten av att ta hänsyn till elevens alla språk.

(Salameh, 2003, 2012; Hedman, 2009, 2012; Hyltenstam, 2010)

Magisteruppsats

Förutsättningar för upptäckt

- Outnyttjad potential för samverkan mellan modersmåslärare, klasslärare och specialpedagoger kring de gemensamma flerspråkiga eleverna.
- Efterfrågan på verktyg för att kartlägga var eleven befinner sig i sin läsutveckling på båda språken.

(Lindén, 2010)

Likeverdlig opplæring i praksis!

Strategiplan från Kunnskapsdepartementet i Norge
2007 – 2009

Materialet

albanska,
arabiska,
bosniska,
kurdisk
badini/
kurmanci,
kurdisk
sorani,
persiska,
polska,

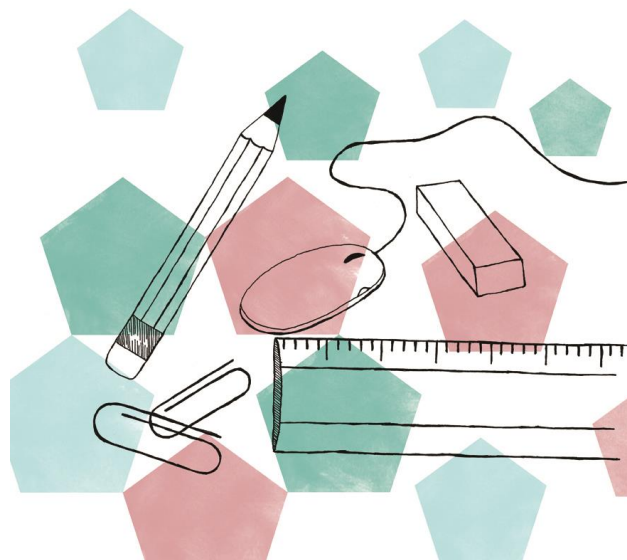

ryska,
somaliska
spanska,
tamil,
thai,
turkiska,
urdu,
vietnam-
esiska.

Årskurs ett har sex delprov

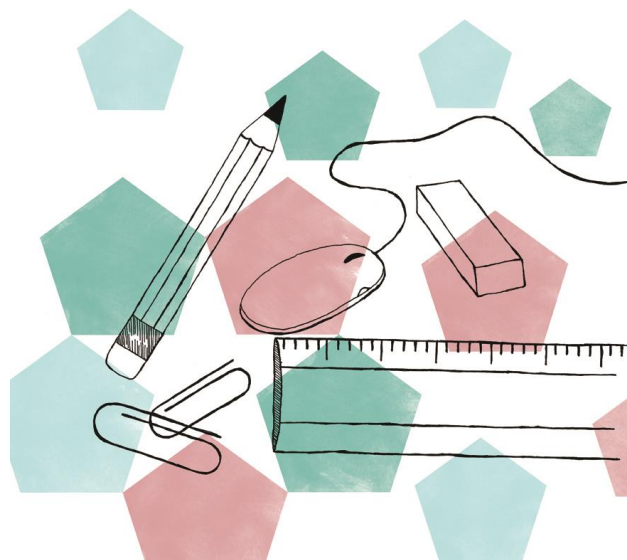
Bokstavsdiiktamen, skriva första och sista bokstaven i ord, koppla stora och små bokstäver samt två typer av ordläsningsprov.

Årskurs två har fyra delprov

Ordkedjetest, meningsläsning samt två typer av textläsningsprov.

Åk 1

Bokstavsdiiktamen

Kryssa över bokstaven som läraren säger.

Bilden är bara för att eleverna ska hitta rätt rad.
15 sekunder per uppgift.

A		A	E	O	I
B		J	L	R	N
1		B	T	G	D
2		K	Q	G	X
3		F	S	SH	B
4		B	D	T	F
5		M	B	N	T

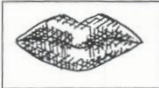

Åk 1

Skriv första bokstaven

Läraren säger ordet. Bilden beskriver ordet.

15 sekunder per uppgift.

A		_____
B		_____

1		_____
2		_____
3		_____
4		_____
5		_____

Åk 2

Ordkedjor

Dra streck mellan 3 ord.

2 minuter.

furegalabjeeb	dheeruluskag	kursisandiiq
gurirootisax	wanaagsactoon	beerlixorod
jirroshaagilig	boqorilalbaab	liinamacun
welidameerseef	shanlogeelwar	tirimirokab
habeenaadaf	shinnimiistus	wadnehalubax
maqasafokeen	koofiadaglug	hawosugbuug
durbaanlabosir	hooyoweynnin	gadowebitimir
timosarebaraf	heesafarmas	yarinanur
gaarifuraneeg	caanokululwiil	akhridabbad

JOOGSO!

Mastersuppsats

Verktyg för samverkan och upptäckt

(Preliminära resultat)

Syfte:

Att undersöka materialets betydelse för samverkan och förståelse av flerspråkiga elevers läs- och skrivutveckling.

(Lindén, 2014)

Samverkan generellt

- Bättre för varje år. (Sörskolan)
- Ingenting alls. (Nordskolan)
- Det är bara F som är anställd på skolan som man hinner träffa. (Östskolan).
- Litegrann, man kan, vi springer, men i alla fall, vi pratar i lärarrummet. (Västskolan).
- Ja det samarbetet är ju inte speciellt utvecklat på vår skola, det är det inte. (Sydskolan)
- Det är modersmåslärarna som söker upp klasslärarna. (Kommunenheten)
- Det är något vi kan utveckla. Vi jobbar väldigt mycket var för sig nu. (Södra gymnasiet).
- Samarbetet är bra. (Norra Komvux).

”Jag saknar att utbyta information. Jag hör aldrig någonting utan jag går och hämtar mina elever men jag har ingen aning om de har lätt eller svårt med svenskan eller hur det funkar i klassrummet. Om jag kanske ser om det är någonting som inte stämmer frågar jag läraren.”

(Modersmåslärare, Nordskolan)

Hur kan materialet bidra till samverkan?

- Gemensam fråga och utgångspunkt.
- Konkret och enkelt att genomföra tillsammans.
- Diskutera resultatet tillsammans.
- Samarbete via kursen.
- Sedd och hörd som modersmåslärare.
- Dialog med lärarna.
- Vid utredning.
- Specialpedagogen spindeln i nätet.
- Rektors betydelse.

”Man blir helt enkelt en partner i ett pedagogiskt samtal. Vi är inte bara människor som talar olika språk, vi är också lärare. Vi har vissa kunskaper som vi behöver ha dialog om och som vi kan fördjupa.”

(Modersmåslärare, Sydskolan)

*”Jag har fått en helt annan
förståelse för hur du jobbar
med de arabiska
bokstäverna bland annat.
Det var en helt ny värld
som öppnade sig så jag
tyckte att det var väldigt
intressant.”*

(Speciallärare, Nordskolan)

”Men vi har haft mycket diskussioner, vi har kommit igång mycket genom det här kartläggningmaterialet och hur vi kan fortsätta arbeta”

(Speciallärare, Norra Komvux)

Förståelse av läsning på flera språk

- Vid svårigheter.
- Inga svårigheter.
- Nyanlända elever.
- Jämföra båda språken.
- Vad är vad?
- Ser annat.
- Olika språk.
- Vilket språk är starkast?

Förståelse av läsning på flera språk

- Kulturspecifikt.
- Rätt nivå. Skolbakgrund.
- Var eleven befinner sig i sin läs- och skrivutveckling.
- Insikt om elever.
- Insikt om sig själv.
- Insikt om varandras betydelse.
- Behov av kompetensutveckling.
- Vad kan vi arbeta med?

*”Jag är lite mer
medveten nu när jag
ser elever som läser
eller stavar på ett fel
sätt. Kan det vara
dyslexi eller annat?
Jag har en lampa som
blinker”*

(Modersmåslärare, Södra
gymnasiet)

*”Jag har fått en
strukturerad form för
att observera eleverna,
om de har problem
med läsningen eller
inte.”*

(Modersmåslärare, Norra
Komvux)

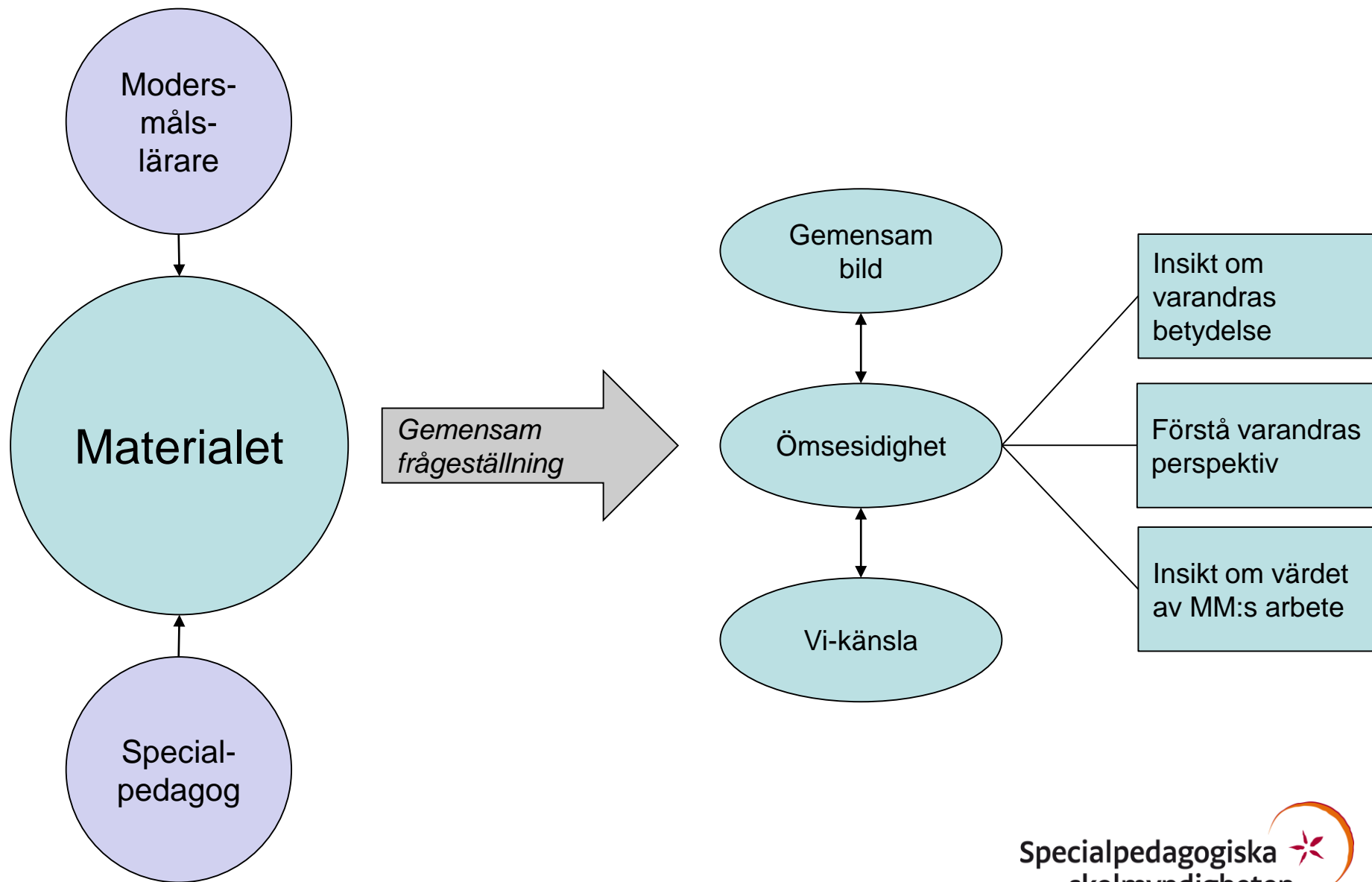
*”Det var viktigt för mig
att veta hur hon skulle
klara det eller om man
upptäckte samma,
eller om det bara var
tvåspråkiga problem,
det var lite
spännande.”*

(Speciallärare, Östskolan)

”Så bra att kunna jämföra svenska och somaliska. Det har jag aldrig gjort förut och jag har jobbat så himla länge, så äntligen något nytt! Och det bygger på det jag kan.”

(Specialpedagog, Södra Gymnasiet)

Vad tycker eleverna?

Referenser

- Abu-Rabia, S., & Siegel, L. (2003). Reading skills in three orthographies: The case of trilingual Arabic–Hebrew–English-speaking Arab children. *Reading and Writing*, 16(7), s. 611-634. Hämtad från Springer Link with full text.
- Bøyesen, L. (2006). Flerspråkighet och läs- och skrivsvårigheter. Bjar, L.(red) *Det hänger på språket!* Lund: Studentlitteratur.
- Bøyesen, L. (2007). *Kartleggingsprøver på forskjellige minoritetsspråk i Norge*. Oslo. Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) Høgskolen i Oslo (HiO). Från <http://www.hioa.no/Om-HiOA/NAFO>
- Geva, E. (2006). *Learning to Read in a Second language: Research, implications, and recommendations for Services*. Canada: University of Toronto.
- Hedman, C. (2009). *Dyslexi på två språk – En multipel fallstudie av spansk-svensktalande ungdomar med läs- och skrivsvårigheter*. Doktorsavhandling i tvåspråkighet. Stockholm: Stockholms universitet.
- Hedman, C. (2012). Flerspråkig elev – med dyslexi? Salameh, E-K (red). *Flerspråkighet i skolan*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Hyltenstam, K. (2007). Modersmål och svenska som andraspråk. I: Myndigheten för skolutveckling: *Att läsa och skriva: Forskning och beprövad erfarenhet*, s 45-71.

Referenser forts

- Hyltenstam, K. (2010). Läs- och skrivsvårigheter hos tvåspråkiga. I: Ericson, B. (red) *Utredning av läs- och skrivsvårigheter*. Fjärde upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Lindén, E. (2010). *Flerspråkighet och läs- och skrivsvårigheter- Förutsättningar för upptäckt*. Magisteruppsats, Stockholms universitet, Specialpedagogiska institutionen.
- Kulbrandstad, L, I. (1998). *Lesing på et andrespråk. En studie av fire innvandrerdommers lesing av lærebokstekster på norsk*. Akademisk avhandling. Acta Humniora, 30. Oslo: Univeristetsforlaget.
- Kulbrandstad, L, I. (2010). *Lesing i utvikling. Teoretiske og didaktiske perspektiver* (6. Uppl.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Myrberg, M. (2009). Pedagogiska kontroverser kring dyslexi/ läs- och skrivsvårigheter. Samuelsson, S, m fl. *Dyslexi och andra svårigheter med skriftspråket*. Stockholm: Natur och kultur.
- Salameh, E-K. (2003). *Language impairment in Swedish bilingual children – epidemiological and linguistic studies*. (Dissertation) Lund: Lund University.
- Salameh, E-K. (2012). Språklig bedömning av flerspråkiga skolbarn. Salameh, E-K (red). *Flerspråkighet i skolan*. Stockholm: Natur & Kultur.

Referenser forts

- Skolinspektionen. (2010). *Språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska*. Kvalitetsgranskning Rapport 2010:16. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skolverket. (2008). *Med annat modersmål – elever i grundskolan och skolans verksamhet*. Rapport 321. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket. (2013). *PISA 2012. 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket. (2014). *Skolverkets allmänna råd*. Allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram. Stockholm: Fritzes.
- Thomas, W.P & Collier, V. (2002). *A National Study of School Effectiveness for Language Minority Students' Long-Term Academic Achievement*. Crede (Center for Research on Education, Diversity & Excellens).
- UNESCO (1953). *The Use of Vernacular Languages In Education. Unesco Monographs on Fundamentals of Education, 8*. Paris: Unesco.
- Vetenskapsrådet. (2012). *Flerspråkighet – En forskningsöversikt*. Vetenskapsrådets rapportserie 5:2012. Stockholm: Vetenskapsrådet.